

EKOLOJİK AYAK İZİ

Ekolojik Ayak İzi, insanların kullandığı yenilenebilir kaynakları sağlayabilmek için gereken, biyolojik olarak verimli ve suyun bulunduğu alanı hesaplar. Buna, altyapı ile CO₂ emilimini sağlayacak bitki örtüsü için gereken alan da dâhildir. Ekolojik Ayak İzi; biyosfer üzerinde birbiriyle yarışan insan taleplerini, gezegenin kendini yenileme kapasitesiyle karşılaştırarak hesaplanır. Yenilenebilir kaynakları sağlamak, altyapı ve atık bertarafı için gerekli alanlar toplanarak Ekolojik Ayak İzi elde edilir. Mevcut hesaplamaya dâhil edilen tek atık CO₂'dir.

Ülkelerin Ekolojik Ayak İzi Bileşenleri

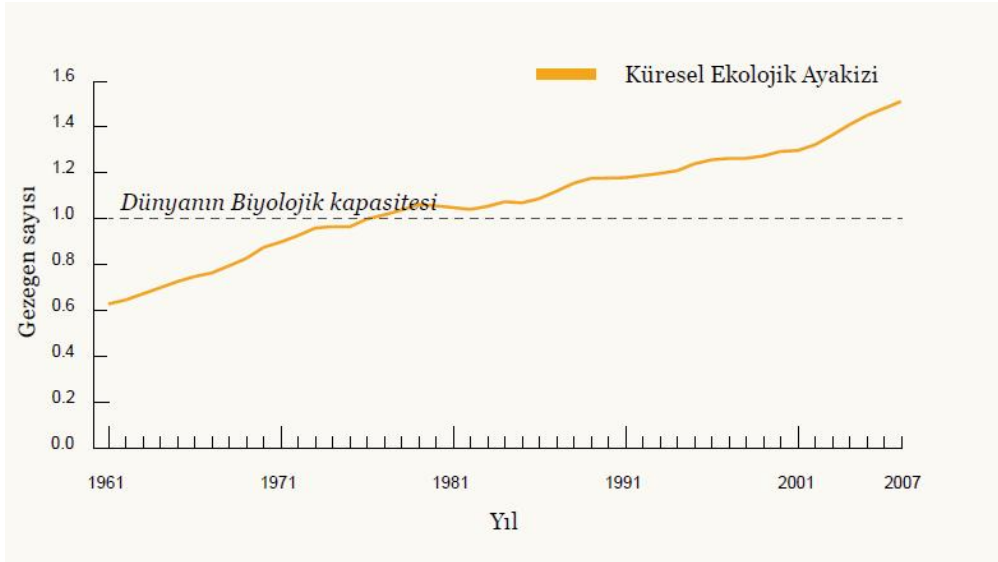
- Karbon tutma ayak izi: Okyanuslar tarafından tutulan CO₂ emisyonunun yanı sıra, fosil yakıt tüketimi, arazi kullanımı değişiklikleri ve kimyasal süreçlerden kaynaklanan emisyonların tutulması için gereken orman alanı
- Otlak ayak izi: Et, süt, deri ve yün ürünleri için hayvancılık yapılan alanın yüzölçümü
- Balıkçılık sahası ayak izi: 1.439 farklı deniz türü ve 268'i aşkın tatlı su türünün avlanma verilerine dayanarak, yakalanan balık ve deniz ürünleriyle ortaya çıkan tahmini birincil üretim
- Tarım arazisi ayak izi: İnsan tüketimi için gıda ve lif, hayvan yemi, yağ bitkileri ve kauçuk üretimi için kullanılan alanın yüzölçümü
- Yapılaşmış alan ayak izi: Ulaşım, konut, endüstriyel yapılar ve hidroelektrik santralleri de dâhil olmak üzere insan altyapısıyla kaplı alanın yüzölçümü

Ekolojik Ayak İzi, 1961 ile 2007 yılları arasında iki katına çıktı. Karbon ayak izi son 10 yılda 3 katına çıkarak Ekolojik Ayak İzi'nin yarısından fazlasını oluşturuyor.

2007'de insanlığın toplam ayak izi 18 milyar küresel hektar (gha), yani kişi başına 2,7gha'ydı.

Dünyanın biyolojik kapasitesi ise yalnızca 11,9 milyar gha, yani kişi başına 1,8gha'ydı.

Bu şekilde devam edersek 2030 yılında 2; 2050 yılında ise 2,8 gezegene ihtiyacımız olacak.

Kaynak: Yaşayan Gezegen Raporu 2010, Küresel Ayak İzi Ağı

En büyük ayak izi kimin?

Herkesin ayak izi eşit değil. Ülkeler arasında, özellikle de farklı ekonomik ve kalkınma düzeyinde bulunan ülkeler arasında çok büyük fark bulunuyor. Bir Amerikalının ayak izi, 43 Afrikalınıninkine eşit. Dünyadaki herkes ABD’de ya da Birleşik Arap Emirlikleri’ndeki ortalama bir vatandaşın tüketim alışkanlıklarına sahip olsaydı, ihtiyaçlarımızı karşılamak için 4,5 gezegene ihtiyacımız olacaktı. Yaşayan Gezegen Raporu 2010’a göre kişi başına düşen Ekolojik Ayak İzi en yüksek 10 ülke:

Birleşik Arap Emirlikleri

Katar

Danimarka

Belçika

Amerika Birleşik Devletleri

Estonya

Kanada

Kuveyt

İrlanda

Ekolojik Ayak İziyle ilgili ayrıntılı bilgi için:

Ceren Ayas, Doğa Koruma Sorumlusu, cayas@wwf.org.tr

Ekolojik Limit Aşımı

Günümüzde, bir yıl içerisinde tüketilen doğal kaynakların doğa tarafından yenilenmesi 18 ayı buluyor. Başka bir deyişle, bütün yıl ihtiyacımız olan doğal kaynağı dokuz ayda tüketiyoruz. 2010 yılında dünya nüfusunun, doğal kaynakların yüzde 150’sini kullanacağı öngörülüyor. Bu nedenle yaşamımız ‘sürdürülebilir’ olmaktan çıkıyor ve dünyadaki türlerin yüzde 30’u kayboluyor.

İklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğe yönelik tehditler, ormansızlaşma ve su krizi açıkça gösteriyor ki doğal kaynak kullanıma sürdürülebilir değil. Bugün, ortalama bir Amerikalı için beş, ortalama bir Avrupalı için üç, Türkiye’de yaşayan ortalama bir vatandaş için iki gezegen gerekiyor. Yine de ekolojik likidite krizini geri çevirme olanağına sahibiz. Ekolojik limit aşımını önlemek için henüz çok geç değil. Gezegenimizin sahip olduğu kaynakların kendini yenilemesini sağlamak ayak izimizi küçülterek, bu kaynakları sağlayan ekosistemleri daha iyi yönetmemiz gerekiyor.

© Michel Gunther / WWF Canon

Limit aşımı aslında ne anlama geliyor?

Yalnızca bir gezegen varken, insanlık nasıl 1,5 gezegenin kapasitesini kullanıyor olabiliriz? Banka hesabındaki bir miktar paranın ürettiği faizden fazlasının çekilebilmesi gibi, yenilenebilir kaynakların yeniden üretilmesinden daha hızlı tüketilmesi de mümkündür. Bir ormanda her yıl, yeniden yetişenden daha fazla ağaç kesilebilir, her yıl yeniden üreyenden daha fazla balık tutulabilir. Ancak, bu yalnızca sınırlı bir süre için mümkündür, kaynaklar eninde sonunda tükenecektir.

Aynı şekilde, CO₂ emisyonları ormanların ve diğer ekosistemlerin tutabileceği miktarı aşabilir. Bu da emisyonların tamamını tutmak için ek gezegenlere gereksinim duyulacağı anlamına gelir.

Ekolojik limit aşımına nasıl son verebiliriz?

1. Kalkınma yollarını değiştirmeliyiz. Doğal kaynakların ekolojik sınırları aşmayan kullanımı, doğayla uyum içinde yaşamamızı sağlayacak kalkınma yollarını bulma çabasının bir parçasıdır.
2. Korunan alanlarımızı artırmalıyız. Yeryüzünün en az %15'i biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin korunması için ayrılmalıdır.
3. Enerji verimliliğini artırmalı ve beslenme biçimimizi (et tüketimimizi) değiştirmeliyiz. Gıda ve enerji gelecekte üzerinde durulması gereken en önemli iki konudur.
4. Birbiriyle rekabet halindeki arazi taleplerini yönetmek için yeni araçlar ve süreçler belirlemeliyiz. Yiyecek, hayvan yemi ve yakıt üretmemiz, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetlerini korumamız için yeterli olacak arazinin uygun biçimde tahsis ve kullanım planlamasının yapılması giderek önem kazanmaktadır.
5. Sınırlı kaynakların adil paylaşımını sağlamalı ve eşitsizliği önlemeliyiz. Ülkeler ve toplumlar arasında enerji, su ve gıda erişiminin ve dağılımının eşitlikçi olması güvence altına alınmalıdır.
6. İş dünyası ve hükümetler Ekolojik Ayak İzinin azaltılmasında öncü rol üstlenmelidir. Doğaya değer biçen ve kaynakları toplumsal zenginlik sağlayacak biçimde tahsis eden yaklaşımların benimsenmesinde karar vericilerin ve piyasa mekanizmalarının önemi büyüktür.

KAYNAK: WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı)